

4. mai 2024

Til Farsund og Lindesnes kommuner
- fra en forstudiekomité

FORSLAG TIL FORPROSJEKT 'HAVRIKET UNESCO BIOSFÆRE'¹ VESTRE AGDER - et program for bidrag til helhetlig og langsiktig samfunnsmodernisering

Vestre Agder er en mangfoldig natur- og kulturregion med hav, skjærgård, havstrender, fjorder, kystnære våtmarker, varierte kulturlandskap, vassdrag, innsjøer, edle skoger og åpne heier innenfor et begrenset areal. Disse verdiene - vårt livsgrunnlag - er utviklet og foredlet i et samspill mellom naturen og våre forgjengere. Vi tror Vestre Agder om vi ønsker, kan oppnå UNESCO biosfærestatus. Dette er et globalt kvalitetsmerke for mangfold av natur og kultur, samt evne og vilje til bredt lokalt forankret samarbeid for bærekraftig samfunnsutvikling og -fornyelse – også nevnt som samfunnsmodernisering. Vestre Agder kan komme på et eksklusivt verdenskart, og bli en del av et globalt framoverlent nettverk.

Basert på sonderinger med utvalgte store og små bedrifter, næringsklynger, foreninger og kompetansemiljøer, anbefaler vi kommunene i Vestre Agder å arbeide for å få utviklet et program som bidrar til helhetlig, dialogbasert og langsiktig tilnærming til bærekraftig og fornyende samfunnsutvikling; eller med andre ord en utvikling som innebærer samfunnsmessig verdiskaping basert på aktiv ivaretagelse, restaurering og utvikling av livsgrunnlaget. Dette vil blant annet bidra til at regionen kan svare ut samfunnets forventninger til næringslivet, institusjoner og kommunene om å bidra til ivaretagelse av biologisk mangfold i havet og på land, og satsing på utdanning og livslang læring. Erfaring fra andre biosfæreområder tilsier at tilgangen på utviklingsmidler og tiltrekningen av innovative og kompetente unge, øker i et biosfæreområde.

Et hovedprosjekt bør baseres på dialog med bedrifter, foreninger, kommunene og øvrig forvaltning, og skape møter mellom interesserte aktører for å bygge gode relasjoner og tillit. Aktuelle tema avklares i prosjektstyret basert på innspill fra forprosjektet og underveis. Eksempler kan være godt samspill mellom reiseliv, naturmangfold og landbruk; næringsutvikling og natur ift. konkrete prosjekter, samfunnsbidrag og rapporteringskrav; bærekraftig sjøfiske og fornying av fjordtorskbestander; sjø-fjord-vassdragsøkologi; ivaretagelse av, og verdiskaping knyttet til sjøørret, fugl, kystlynghei, sanddynemark, våtmark og edellauvskog; naturrestaurering, -fornyelse og kompensasjon ved naturinngrep; faglig støtte til praktisk læring om natur; samt bidrag til modellutprøving og lokalt forankret forskning. Eksempler på relevant lokal fagkompetanse er landbruk, reiseliv, annen næring, naturmangfold, friluftsliv, kultur, helse, oppvekst, kommuneplanlegging, forurensing, havn og sjøfiske, samt oppdrett av fisk, skalldyr og tang/tare.

¹ Biosfæren omfatter den delen av livsrommet som har levende organismer. Et biosfæreområde søker med basis i kunnskap om biosfæren og samspillet mellom mennesker og natur, å ivareta og fremme menneskers velferd og livsgrunnlag gjennom dialog og samarbeid.

Søknad om å bli biosfærekandidat – forprosjekt 2024

Basert på finansiell støtte fra Den norske UNESCO-kommisjonen tilbyr vi å utarbeide dokumentasjon som kommunene kan bruke til å søke UNESCO-kommisjonen om å bli biosfærekandidat. Søknaden bør synliggjøre forankring og presentere framtreddende natur- og kulturverdier, samt skissere tiltenkt organisering og aktiviteter i kandidatperioden. Arbeidet foreslås ledet av et interimsstyre med representanter fra kommunene og UiA. Vi anbefaler at søknaden sendes innen 31. januar 2025.

Hovedprosjekt 2025-26 - kandidatperioden

En biosfærekandidat gjennomfører et hovedprosjekt som bør inneholde aktiviteter og tiltak som viser hva initiativ-eierne, kommunene og interesserte foreninger og virksomheter ønsker at biosfæreinstituttet skal arbeide med, og tar dette inn i en formell søknad til UNESCO om å bli tildelt biosfærestatus. For å gi tid til bred forankring og modning, anbefaler vi at det legges opp til en toårsprosess med kapasitet 1,5 årsverk og et samlet budsjett på 3,2 millioner kr.

Organisering og kompetanse i 'HAVRIKET UNESCO BIOSFÆRE' etter utnevning

Et biosfæreområde² er ment å være et permanent og uavhengig institutt knyttet til et geografisk område. Instituttet bør styres etter et allmennyttig formål, og i hovedsak baseres på offentlige tilskudd. Det bør kunne inngå avtaler om gjensidig partnerskap og utføre rådgiving og oppdrag basert på honorar og tilskudd.

Formålet for et biosfæreområde her hos oss, bør være å bidra til modernisering av samfunnet med Vestre Agder som modellområde, gjennom å initiere, tilrettelegge for, og bidra til aktiv ivaretagelse av natur- og kulturverdier, læring, næringsutvikling, kunnskapsutvikling og samfunnsfornyelse. Formålet bør realiseres gjennom oppbygging av egen kompetanse og tett dialog og samspill med bedrifter, foreninger, forskningsinstitusjoner og forvaltningen.

Et biosfæreinstitutt i Vestre Agder bør ha handlingsrettet kompetanse på økosystemtjenester³ i havet, skjærgården, kysten, fjorder, våtmark, kulturlandskap, vassdrag, innsjøer, edle skoger og åpne heier, samt å kunne lede prosesser for samspill mellom natur og mennesker til gjensidig berikelse og samfunnsutvikling, samt bidra til god utdanning og livslang læring jf. FNs bærekraftsmål 4, 14, 15 og 17.

Et biosfæreinstitutt bør ha en aktiv dialog med interesserte, berørte og relevante aktører for å prioritere innsats som kan støtte opp under og synliggjøre god praksis for identitetsbygging, næringsutvikling, naturbruk, naturskjøtsel og kunnskapsutvikling i et helhetlig samfunnsmoderniseringsperspektiv jf. bærekraftsmål 3, 7, 8, 9, 11 og 12 mv. Det bør kunne ta initiativ til, og om

² Et biosfæreområde nomineres av et lands regjering og utnevnes av UNESCOs generaldirektør etter beslutning i 'MAB International Coordinating Council (MAB ICC). Et biosfæreområde revideres med søkelys på oppnådde resultater og kompetanse i ressurs- og økosystemforvaltning, hvert 10. år.

³ Økosystemtjenester er naturens samfunnsbidrag også nevnt som naturgoder. Kompetanse om dette innebærer blant annet å ha kunnskap, og evne til formidling, synliggjøring, støtte og veiledning om ivaretagelse av livsgrunnleggende goder som for eksempel naturens verdi for menneskers opplevelser, kunnskap, estetikk, inspirasjon, spenning og fornyelse; naturens bidrag til produksjon av mat, energi, tømmer og biologisk mangfold inkludert høstbart overskudd; naturens evne til rensing av vann og luft, beskyttelse mot ekstremvær, flomsikring, karbonlagring, temperaturregulering, støyreduksjon og pollinering; samt grunnleggende naturprosesser som fotosyntese, jorddannelse, og kretsløp av vann og næring.

nødvendig pådrive, dialogbaserte prosesser mellom grunneiere, næringsaktører, foreninger og forvaltningen, for verdiskaping inkludert metodeutprøving og forskning.

Framdrift

Vi tilbyr i denne omgang basert på støtte fra Den norske UNESCO-kommisjonen, å arbeide fram en søknad om å bli biosfærekandidat som kommunene kan vurdere å sende, i høst. Vi anser det som mulig å oppnå status som UNESCO biosfæreområde i 2027, dersom vi søker om å bli biosfærekandidat innen 31. januar 2025.

Vennlig hilsen

Agnethe Salvesen
Farsund ungdomsskole

Pål Hals
Besøkssenter våtmark Lista

Bjørn Vikøyr
'Havriket'/iRikNatur AS